

POSTANOWIENIE

11 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

na posiedzeniu niejawnym 11 czerwca 2024 r. w Warszawie
w sprawie ze skargi M. P. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego
postanowienia Sądu Rejonowego w Pruszkowie
z 23 czerwca 2022 r., I Ns 434/16,
wydanego w sprawie z wniosku B. H.
z udziałem W. P., A. P., P. P., M. P. i B. P.
o stwierdzenie nabycia spadku po T. P. oraz dział spadku po T. P.,

- 1. odrzuca skargę;**
- 2. nie obciąża skarżącego M. P. kosztami postępowania na rzecz B. H.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 23 czerwca 2022 r., sprostowanym postanowieniem z 19 sierpnia 2022 r., Sąd Rejonowy w Pruszkowie ustalił skład spadku po T. P. (pkt I) i dokonał działu tego spadku w sposób szczegółowo opisany w pkt II sentencji, oddalił dalej idące roszczenia zgłoszone przez wnioskodawczynię (pkt III) i uczestnika W. P. (pkt IV), a także orzekł o kosztach postępowania (pkt V-XI).

Postanowieniem z 10 marca 2023 r. Sąd Okręgowy w Warszawie, orzekając na skutek apelacji uczestnika B. P., zmienił zaskarżone postanowienie w sposób określony w punkcie II, oddalił apelację w pozostałym zakresie i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Uczestnik postępowania M. P. wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Pruszkowie, skarżąc je w części – pkt II.L., II.K i IX, tj. w zakresie dotyczącym orzeczenia o dziale spadku obejmującego zasądzenie od niego spłat i dopłat na rzecz innych spadkobierców oraz kosztów postępowania, wskazując jako podstawę art. 424¹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Skarżący wniósł o stwierdzenie, że zaskarżone postanowienie jest niezgodne z art. 1040 k.c., art. 1042 k.c., art. 520 § 1 k.p.c. oraz art. 2, 7 i 64 Konstytucji RP i narusza podstawowe zasady porządku prawnego i konstytucyjne prawa człowieka i obywatela w postaci konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego, konstytucyjnej zasady praworządności, tj. działania na podstawie i w granicach prawa oraz zasady równej ochrony prawnej własności, innych praw majątkowych i prawa do dziedziczenia.

W skardze podniesiono, że skarżący nie skorzystał z przysługujących mu środków prawnych w postaci apelacji, niedopuszczalna jest skarga kasacyjna i brak przesłanek do wznowienia postępowania. Niezgodność z prawem zaskarżonego postanowienia wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego i konstytucyjnych praw człowieka i obywatela. Podniesiono, że brak uwzględnienia skargi we wskazanej części skutkować będzie pozostawieniem w obrocie prawnym prawomocnego postanowienia Sądu, wydanego wbrew zasadzie praworządności, z naruszeniem prawa. Stanowi ono tytuł egzekucyjny, a skarżący nie może ponosić finansowych konsekwencji wydania przez Sąd orzeczenia niezgodnego z prawem.

W odpowiedzi na skargę wnioskodawczyni wniosła o jej odrzucenie i zasądzenie od skarżącego na jej rzecz kosztów postępowania skargowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Sprawa niniejsza została rozpoznana w postępowaniu nieprocesowym. Przepis art. 519² § 1 k.p.c. stanowi, że można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu drugiej instancji

kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego postanowienia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. W myśl § 2 w wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie postanowienia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

W art. 519² § 2 k.p.c. wprost zastrzeżono, że skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem można zaskarżyć jedynie postanowienia co do istoty sprawy „kończące postępowanie w sprawie”. Postanowieniami takimi co do zasady są postanowienia sądu II instancji. Natomiast postanowienia sądu I instancji kończą postępowanie w sprawie tylko, gdy nie został od nich wniesiony środek zaskarżenia albo gdy wniesiony środek zaskarżenia okazał się niedopuszczalny.

Skarżonego w niniejszym postępowaniu postanowienia Sądu pierwszej instancji nie można uznać za postanowienie kończące postępowanie w sprawie, gdyż zostało ono zaskarżone apelacją przez innego uczestnika. Postanowieniem z 10 marca 2023 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację od postanowienia sądu rejonowego.

Postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie niniejszej jest zatem wymienione wyżej postanowienie Sądu Okręgowego, działającego jako sąd drugiej instancji, niedopuszczalne więc było wniesienie skargi od orzeczenia Sądu pierwszej instancji.

Z tej przyczyny skarga podlegała odrzuceniu na podstawie art. 424⁸ § 1 w zw. z art. 13 § 2 i art. 519² § 2 k.p.c.

Zauważenia wymaga, że skarżący nie spełnił wymagania uprawdopodobnienia szkody, przewidzianego w art. 519² § 1 k.p.c., wyrządzonej przez wydanie orzeczenia, objętego skargą. W tym zakresie niezbędne jest dokonanie wyodrębnionego wywodu i wskazanie, że szkoda już nastąpiła, wraz

z określeniem czasu jej wystąpienia, zakresu, rozmiaru oraz wykazaniem istnienia związku przyczynowego pomiędzy szkodą a zaskarżonym wyrokiem. Konieczne jest również uwiarygodnienie tego oświadczenia przez powołanie i przedstawienie dowodów lub co najmniej ich surogatów (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 kwietnia 2010 r., II BP 15/09, z 10 listopada 2010 r., III CNP 44/10, z 6 grudnia 2012 r., I CNP 27/12, z 11 grudnia 2012 r., V CNP 19/12, z 17 czerwca 2021 r., III CNP 14/20).

W części wstępnej skargi (pkt 2 na stronie 4 skargi) i w wyodrębnionym fragmencie uzasadnienia skargi (na stronie 10 skargi) ograniczono się do wskazania, że w obrocie prawnym obecnie funkcjonuje prawomocne orzeczenie sądu powszechnego, mogące stanowić tytuł wykonawczy, na podstawie którego od skarżącego mogą być dochodzone znaczne kwoty pieniężne na rzecz innych uczestników postępowania. Skarżący wskazał zatem jedynie na możliwość wyrządzenia szkody. Natomiast przesłanką dopuszczalności skargi jest istnienie szkody w chwili wnoszenia skargi, a nie możliwość jej wystąpienia w przyszłości.

Skarżący nie wykazał też zaistnienia wyjątkowego wypadku z art. 519² § 2 k.p.c. W orzecznictwie Sąd Najwyższego przyjmuje się, że wyjątkowy wypadek, o którym mowa w tym przepisie, występuje m.in. gdy strona nie wniosła przysługującego jej środka zaskarżenia z powodu ciężkiej choroby, katastrofy, klęski żywiołowej czy wyjątkowych okoliczności leżących po stronie osób trzecich, które obiektywnie uniemożliwiły wniesienie środka zaskarżenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 2 lutego 2006 r., I CNP 4/06; z 29 listopada 2006 r., II CNP 85/06; z 7 lutego 2008 r., IV CNP 217/07). W sprawie żadna z tych okoliczności nie została wskazana.

Skarżący wyjaśnił, że nie był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, nie miał wiedzy na temat zasadności wniesienia apelacji. Wskazane przyczyny nie usprawiedliwiają przyjęcia, że w sprawie wystąpił wyjątkowy wypadek, o którym mowa w art. 519² § 2 k.p.c. Z uzasadnienia wynika, że skarżący miał świadomość, że przysługuje mu środek odwoławczy, wnosił o doręczenie postanowienia Sądu pierwszej instancji z uzasadnieniem, ale nie skorzystał z prawa do jego zaskarżenia. Również fakt, że

w postępowaniu przed sądem I instancji skarżący nie był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, nie stanowi wypadku wyjątkowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 grudnia 2011 r., V CNP 26/11; z 13 lutego 2013 r., V CNP 40/12, z 30 listopada 2023 r., I CNP 78/23, z 15 marca 2007 r., II CNP 32/07, z 30 czerwca 2020 r., IV CNP 28/19, z 19 listopada 2010 r., III CNP 40/10, z 26 października 2013 r., III CNP 26/13, z 10 maja 2013 r., IV CNP 6/13, z 30 listopada 2023 r., I CNP 78/23). W postępowaniu cywilnym przed sądami powszechnymi nie ma obowiązku posiadania profesjonalnego pełnomocnika.

Mając na uwadze zaprezentowane argumenty, Sąd Najwyższy orzekł jak w punkcie 1 sentencji na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 i art. 519² § 2 k.p.c. O kosztach orzeczono w punkcie 2 sentencji na podstawie art. 102 k.p.c.

[SOP]

[ał]